Who Wrote the Siddur?

Part 3: The Siddur From the Geonim to the Printing Press

Influential Early Siddurim

1) Seder Rav Amram Gaon (9th century), *Tachanun*

ועופלין לצור על פניהס ומנקסיס רסמיס וסואל כל אחד ואחד בקסתו, ואומר: רבון כל העולמים ואדוני האדונים האל הגדול הגבור והנורא רחם עלינו שאנו עבדיך ומעשה ידיך בשר עפר רמה ותולעה. מה אנו מה חיינו מה הסרנו מה צדקנו, ומה נאמר לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו הלא כל הגבורים כאין נגרך ואנשי השם כלא היו וחכמים כבלי מדע ונבונים כבלי השכל כי כל מעשינו תוהו ואנשי השם כלא היו וחכמים כבלי מדע ונבונים כבלי השכל כי כל מעשינו תוהו וימי חיינו הבל לפניך, ומה נאמר לפניך ה' אלהינו כי אנחנו העוינו והרשענו ואין וימי חיינו הבל לפניך, ומה נאמר לפניך ה' אלהינו כי אנחנו העוינו והרשענו ואין לנו כח לעשות חובותינו ולא כהן גדול לכפר על המאתינו ולא מובח להקריב עליו קרבן ולא בית קרש הקרשים להתפלל שם, אלא יהי רצון מלפניך שתהא תפלתנו שאנו מתפללין לרצון ותחשב לפניך כפרים וכבשים וכאלו הקרבנו אותם על גבי המזכח ותרצנו :

רבון כל העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוני לעשות רצונך אבל שאור שבעיסה מעכב. יהירצון מלפניך ה' אלהי שתשמיד ותכניע ותרחיק יצר הרע ממני ותשפילהו ותכניעהו ותרחיקהו מסאתים וארבעים ושמינה אברים שבי ואל יכשילני מררכיך הטובים אלא תן בלבי יצר טוב וחבר מיב לשמור הוקיך ולעכדך ולעשות

רצוגך בלבב שלם :

רבון כל העולמים יהי רצון מלפניך שתהא תורתך אומגתי ומלאכתי בכל יום ולא אשנה בה, ואל תצריכני למתנת בשר ודם שמתנתן מעומה ותרפתם מרובה. שבענו בבוקר הסרך ונרננה ונשמחה בכל ימינו. הראנו ה' חסרך וישעך תתן לנו: דבון כל העולמים וארוני הארונים עזרני סמכני סייעגי וחזקני בפרנסתי ובפרנסת בני ביתי. ואל תבישני ואל תכלימני לא לפניך ולא לפני בשר

ודם. ה׳ שמעה ה׳ סלחה ה׳ הקשיבה ועשה אל תאחר למענך אלהי כי שמך נקרא על עירך ועל עמך:

ועומד החזן ואומר

אבינן כלכנו הננו ועננו אין בנו כעשים עשה עכנו צרקה והושיענו לכען שכך, ואנחבר לא נדע כה נעשה כי עליך עינינו :

ועונין הלבור אחריו מה שהוא אומר

זכור רהמיך ה׳ וחסריך כי מעולם המה . יהי חסרך ה׳ עלינו באשר יחלנו לך . אל תזכר לנו עונות ראשונים מהר יכרמונו רחמיך כי דלונו מאר , עשה למעו שמר הגרול

הגבור והנורא שנקרא עלינו , חננו ה' חנגו כי רב שבענו בוז . ברוגז רחם תזכור . ברוגז רחמים תזכור . ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו . כי הוא ידע יצרנו זכור כי עפר אנהנו , עזרנו אלהי ישענו על דבר כבוד שמך והצילנו וכפר על המאתינו למען שמך :

ואומר שליח לבור קדיש עד לעילא .

2) Seder Rav Amram Gaon on Yotzer Or (quoting Rav Saadia Gaon)

אשר אדונט שעדיה אסור לומר " ואור הדשעל ציון תאיר " בברכה זו , מה טעם לפי שאין אט מברכין על האור העתיד להיות לימות המשיח , אלא על האור שאין אט מברכין על האור העתיד להיות לימות המשיח , אלא על האור שאין אט מברכין בערב המעריב ערבים , אבל אם שאט רואין בכל בקר ובקר , כענין שאט מברכין בערב המעריב ערבים , אבל אם שאט רואין בכל בקר ובקר , כענין שאט מברכין בערב המעריב ערבים , אבל אם בא לומר מוציא שם שמים לבטלה . והבי נמי אמר אדונט סעדיה ראש אם בידה האם בא לומר מוציא שם שאט מברכין בערב המעריב ערבים , אבל אם בא לומר מוציא שם שמים לבטלה . והבי נמי אמר אדונט סעדיה ראש ישינה זכר מדינט לברכה . יחיד הפורם על שמע כיון שאסור לומר קדושה ישינה עושרה , ואי בפחות מעשרה , כדקימא לן כל דבר שבקדושה לא יהיה פתות מעשרה , ואי אפשר לי נמי לפתות בבורא קדושים שכיון שהתחיל אסור לבמור, אלא מברך כך .

Our master Saadia said that it is prohibited to say "and I new light shall shine over Zion" in this blessing. Why? Because the blessing is not on the future light of the messianic age, but on the light that we see every morning, just like we bless "the one who makes evening" in the evening. If one says [*or chadash*] they are taking God's name in vain. Our master Saadia the Rosh Yeshiva also said (may our master's memory be for a blessing) – a person praying Shema and its blessings alone – just like it is prohibited to say kedusha with less than 10, as we hold that every *davar she-bekedusha* can't be wth less than 10, it's also prohibited to start with "*borei kedoshim*" [and say the kedusha there].

3) Siddur Rav Saadia Gaon (10th century), Yotzer Or for a yachid

ברוך אתה ייי אלהינו מלך העולם יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא את הכל המאיר לארץ ולדרין עליה ברחמים רבים וטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית בא ייי יוצר המאורות.

4) Siddur Rav Saadia Gaon on *Yishtabach*

ויש נוהגים לקרוא אח״כ ויושע ה׳ ביום ה הוא. כל הפרשה עד כי אני ה׳ רופאך, ואף על פי שזה יפה אין בו חיוב או הכרח.

And there are those who are accustomed to read after [*pesukei de-zimra*] [the part from the Torah beginning] *va-yosha hashem bayom hahu* – the entire section until *ki ani hashem rofecha*. And even though this is nice, it is not an obligation or requirement.

5) Rambam (12th century), Mishneh Torah, Hilchot Tefillah 7:13

ַיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנָּהָגוּ בָּהֶן לְקְרוֹת בְּכָל יוֹם אַחַר שֶׁמְבָרְכִין יִשְׁתַּבַּח (שמות טו א יט) ״שִׁירַת הַיָּם״ וְאַחַר כָּךְ מְבָרְכִין עַל שְׁמַע. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנָּהְגוּ (דברים לב א מג) ״שִׁירַת הַאַזִינוּ״. וְיֵשׁ יְחִידִים שֶׁקוֹרִין שְׁתֵּי הַשִּׁירוֹת הַכּל לְפִי הַמְנְהָג:

There are places that are accustomed to reading the Song of the Sea every day after the blessing of *Yishtabach* and after that saying the blessings on the Shema. And there are places that read the song of Haazinu. And there are individuals that read both songs—everything should be according to custom.

6) Eleazar of Worms (13th century), Sefer Rokeach

כמו שכתוב גבי יהושפט בדברי הימים. יתגדל אחר הפסוקים. אשרי יושבי ביתך דאמר ר׳ אלעזר ב״ר אבינא כל האומר תהלה לדוד בכל יום ג׳ פעמים מובטח לו שהוא בן עולם הבא דאית ביה אבג״ר ופותח את ידך ואהי״ה פסוקים בתחילה בהתחלת ה׳ חומשים מן ארוממך אלהי המלך עד שם קדשו לעולם ועד בק״ו תיבות המים ג״פ ק״ו תיבות הרי ג׳ פעמים תיבות כמו תיב״ת תהלה ואותיות תמ״ר בתרי״ג מצות וכ״ו אותיות א״כ כ״א פסוקים כ״א מלאכות ברא כ״ו ימים לבד מבין השמשות:

בשעת השמד. יענך. ובא לציון. ואחר גומריין קדיש. וקורין עלינו לשבח. עד תמלוך בכבוד כל יחיד ויחיד. וכשגומר כל מה שחפץ לקרות אומר כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו

In a time of oppression – ya'ancha [lamnatzeach]. [Then] *uva le-tzion*. And afterwards say full Kaddish. And read *aleinu le-shabeach*. Until *timloch be-kavod*. Every individual [says this].

Printing the Siddur and Kabbalah

7) Elyakim of Posen, *Sefer Lev Tov* (1620) (translation from Yiddish by Matt Austerklein)

In the past, there were not so many mahzorim before printing came along. There were not more than two or three mahzorim in the whole synagogue written on parchment, and no one spoke [from them] other than the cantor. And in past they had cantors who were heads of yeshivas and who understood well what they said. The others all listened to the cantor as he spoke, so that no one who did not understand said anything.

But now some have a large mahzor in front of them and shout louder than the cantor and speak and speak and do not know what they are saying. Like a bird that cries or a hound that barks and does not know what it is shouting. Thus is it a wondrous thing that our beautiful, lovely prayers are brought with ignorance and lack of understanding, [and] that we have to shout and not listen to a word the cantor says. Would it not it be that we should keep quiet and listen to the cantor, because generally every cantor understands what he says, and when we listen to the cantor word for word then we shall fulfill our obligation.

8) Siddur, Leshem Yichud for Sefirat Ha-Omer

ַלְשֵׁם יִחוּד קַדְשָׁא בְּרִיהְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיה בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ לְיַחֵד שֵׁם י"ה בְּו"ה בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל הְדְנִי מוּכָן וּמְזַמָן לְקַיֵם מִצְוַת עֲשֵׁה שֶׁל סְפִירֵת הָעְּמֶר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה. וּסְפַרְתָם לָכֶם מִמְחֲרַת הַשֵּׁבָּת מִיוֹם הָבִיאֲכֶם אֶת עְּמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שֵׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת תִּהְיֵינָה: עַד מִמְחֲרַת הַשֵּׁבָּת הַשְׁבִית תִּסְפְּרוּ חַמִשִים יוֹם וְהַקָּרַבְתָּם מִנְחָה חַדָּשָׁה לָ

For the sake of unifying the Holy One Blessed Be He and his *Shechina*, with reverence and love, to unify the name of Yud-Heh with Vav-Heh in a full unity in the name of all of Israel.

I am prepared and ready to perform the affirmative command to count the Omer, as is written in the Torah: "And you shall count for yourselves, from the day after the day of rest, from the day you bring the omer as the wave-offering, seven complete weeks shall there be; until the day following the seventh week shall you count fifty days; and you shall bring a new meal-offering unto Hashem."

9) Berachot 16b

ַרַב בָּתַר צְלוֹתֵיה אָמַר הָכִי: ״יְהִי רָצוֹן מִלְפָנֶיךּ ה׳ אֱלֹהֵינוּ שֶׁתִּתֵן לָנוּ חַיִּים אֲרוּפִּים, חַיִּים שֶׁל שָׁלוֹם, חַיִּים שֶׁל טוֹבָה, חַיִּים שֶׁל בְּרָכָה, חַיִּים שֶׁל פַרְנָסָה, חַיִּים שֶׁל חִלּוּץ עֲצָמוֹת, חַיִּים שֶׁיֵשׁ בָּהֶם יִרְאַת חַטְא, חַיִים שֶׁאֵין בָּהֶם בּוּשָׁה וּכְלִימָה, חַיִים שֶׁל עוֹשֶׁר וְכָבוֹד, חַיִּים שֶׁתָּהֵא בָּנוּ אַהָבת תּוֹרָה וְיִרָאַת שָׁמִים, חַיִּים שֶׁתְּמַלֵּא לָנוּ אֶת

After his prayer, Rav said the following: May it be Your will, Lord our God, that You grant us long life, a life of peace, a life of goodness, a life of blessing, a life of sustenance, a life of freedom of movement from place to place, where we are not tied to one place, a life of dread of sin, a life without shame and disgrace, a life of wealth and honor, a life in which we have love of Torah and reverence for Heaven, a life in which You fulfill all the desires of our heart for good.

10) Siddur, Yehi Ratzon for Shabbat Mevarchim

יְהִי רָצון מִלְפָנֶידָ ה' אֱלהֵינוּ וֵאלהֵי אֲבותֵינו**ּ. שֶׁתְּחַדֵּשׁ עָלִינוּ אֶת הַחדָשׁ הַזֶּה לְטוּבָה וְלִבְרָכָה**. וְתָתֶּן לָנוּ חַיִּים אֲרוּכִּים חַיִּים שֶׁל שָׁלום. חַיִּים שֶׁל טובָה

11) R. Yechiel Michel Epstein, Aruch Ha-Shulchan (19th century), Orach Chaim 417

אך מה שאומרים ה"יהי רצון" מקודם – תמיהני היאך מותר להתפלל בשבת תפילה חדשה, מה שאינה בטופס ברכות אלא תפילה בפני עצמה? ומבקשים על פרנסה ושארי צרכים, ואיך מותר בשבת? ותפילה זו הוא תפילת רב בכל השנה בברכות (טז א). והתחלתה "שתתן לנו חיים ארוכים", ובכאן הוסיפו בתחילתו "שתחדש עלינו החודש הזה לטובה ולברכה". ... מי התיר לנו לקבוע תפילה חדשה בשבת? ואי איישר חילי אבטלנה. אך קשה לשנות המנהג, וצריך עיון גדול

Regarding the fact that we say "*yehi ratzon*" in the first place – I am astonished that it would be permissible to pray on Shabbat a new prayer, one that's not in the standard group of blessings but a prayer of its own. We ask for livelihood and other needs, how is this allowed on Shabbat? This prayer is the prayer of Rav for the whole year in Mesechet Berachot. It begins: "we should be

granted long life," and here they've added at the beginning, "that the new month should be one of goodness and blessing." ... Who permitted us to establish a new prayer on Shabbat? If I had the power, I would abolish it. But it's hard to change the custom, and the matter needs a lot of thought.

12) Siddur Sefard, "Et Tzemach"

אֶת־צֶמַח דָּוִד עַבְדְּדָ מְהַרָה תַצְמִיח וְקַרְנוֹ תָּרוּם בִּישׁוּעָהֶך, כִּי לִישׁוּעָהֶך קוּינוּ כָּל הַיוֹם וּמְצַפִּים לִישׁוּעָה

The sprout of David, Your servant, speedily cause to flourish and exalt his power with Your salvation, as we hope for your salvation all day, **and await for your salvation**.

Correcting the Siddur

13) Berachot 11b

ּוְרַבִּי יוֹחָנָן מְסַיֵּים בַּהּ הָכִי ״הַעֲרֵב נָא ה׳ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתָהְ בְּפִינוּ **וּבְפִיפִיוּת** עַמְּדְ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְנָהְיֶה אֲנַחְנוּ וְאֶאֲצָאִינוּ וְאֶאֲצָאֵינ עַמְד בֵּית יִשְׂרָאַל כֵּלְנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶך וְעוֹסְקֵי תוֹרָתָדְ בָּרוּדְ אַתָּה ה׳ הַמְלֹמֵד תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאַל״

And Rabbi Yohanan concludes the blessing by adding the following: Lord our God, make the words of Your Torah sweet in our mouths and in the mouths of Your people, the house of Israel, so that we and our descendants and the descendants of Your people, the house of Israel, may be those who know Your name and engage in Your Torah. Blessed are You, Lord, Who teaches Torah to His people Israel.

14) Siddur, Birchas Ha-Torah

ַןהַעֲרֶב נָא ה' אֱלֹקינוּ אֶת־דְּבְרֵי תוֹרָתְדָ בְּפִינוּ וּבְפִי עַמְדָ בֵית יִשְׂרָאֵל.

15) R. Zalman Hanau (18th century), Shaarei Tefillah

יג בפינו ובפייני עמך בית ישראל כצ״לני. כאשר אנחנו אומרים בסדר ברוך שאמר המהולל בפי עמו ולא נאמר המהולל בפיות עמוייג וע"י ר"ע ור"א נדפס בפינו ובפיות עמך בית ישראל שלא כדין. שהרי גם במלח בפינו תנוח היו"ד עם היות שהיא סמוכה לכנוי נו המורה על כנוי הרבים. שהרי לא נאמר בפיותנו ובפיות עמך בית ישראל והאמת שאין הבדל במלת פי בין שמורה על סמיכות היחיד או על סמיכות הרבים שהרי גם בסמיכות ללשון רבים מצאנו בפי כל נביאיו מלכים א' כ"ב. בְּפִי שלשת האנשים איוב ליב. מפי עוללים ויונקים תהלים חי יקפצו מלכים פיהם ישעיה נ"ב. קרוב אתה בפיהם ירמי׳ י״ב. על עסיס כי נכרת מפיכם יואל ה': ועוד אומר אני שאין נכון לגמרי לומר ובפיות עמך בית ישראל. כי מה שמצאנו ולה שני פיות שופטים ג' היינו לפי שהוא לשון רבים בדבר האחד רצוני לומר שהחרב האחת היו לה שני פיות משא"כ בנדון זה הוא לשון יחיד בכנוי הרבים. כי אין לאחד מהם רק פה אחד על כן נופל בו לשון יחיד. ובעבור זה נכון לומר ובפי עמך בית ישראל כמו יסכר פי דוברי שקר תהלים ס"ג. ופי ישרים תצילם משלי י"ב. ופי כסילים יביע אולת משלי ט"ו וכל זה ברור ונכון:

[The Siddur] should read "*be-finu uve-fi amcha beit yisrael*." Just like we say in *baruch she-amar "ha-mehulal befi amo*" and not "*ha-mehulal befios amo*." ...

16) R. Yaakov Emden (18th century), Luach Eresh

כה. בפינו ובפיפיות. כן הוא ^{הנוסת} ברמב״ם ובטור ובכל הספרים הישנים: ועיין מה שכתב בעל שערי עסי״ג). ואף שהאמת אתו במה שאמר שאן סי״ג). ואף שהאמת אתו במה שאמר שאן צורך להבדיל בין סמיכות היחיד לסמיכות גורך להבדיל בין סמיכות היחיד לסמיכות הרבים. כי נמצא לרוב בשוה. והוא מדך הכתוב בכל הגזרות. כמו יד אהרן ויד נטו והרבה כמוהם. והטעם בכל אלה. כלומר יד מ היתה כן הנוסחא הישנה. ואמנם גם הנוסחא שלפנינו נכונה היא. ואין בה דוחק וזרות. ומ

Be-finu uve-fifios. That's what the *nusach* is in the Rambam and the Tur and in all the old books. And see what the author of the *Shaarei Tefillah* says. Even though he's correct to say that one need not distinguish between the construct state of the plural and singular [for the word fi] because it's all the same. And this is the way of the verse with all word roots sharing the same conjugation patterns. Like *yad aharon* [singular] and *yad banav* [plural]. And there are many like it. And the reason is that it's saying "the hand of each one of his sons." *Pi ha-nevi'im* – the mouth of each one of the prophets. And this is quite standard. And thus, there's no need to change anything if this is the old *nusach*. But also the *nusach* in front of us is correct and there's nothing forced or strange about it.

> ואני אומר וכי זו בלבד יש לנו בסידורי תפלותינו ומטבע ברכותינו. שאינם נוהגים דרך לשון הקודש שבמקרא. והלא הרבה הם כיוצא בו. כאשר הודעתיך זה כמה. הן במלות חדשות בו. כאשר הודעתיך זה כמה. הן במלות חדשות ופעלים ומשקלים. ושמות מחודשים ושימושיהם¹³⁸. אשר דתיהם שונות אצלם וחלוקים למיניהם. משל תורה. גם זאת כאחד מהם:

And I say – this alone we have in our prayer books and the form of our blessings. They do not follow the Hebrew of Scripture. And there are many like this. I've let you know several. [In the siddur] there are new words and verbs and vowel patterns. And new names and uses. They are of a different type than the ones found in the Torah. And this is one of them.